

N:o 19.

Ank. till Riksd. Kansli d. 5 April 1867, kl. 1 e. m.

Betänkande med förslag till reglering af Bankens låne- och kreditiv-rörelse.

Vid den granskning Utskottet verkställt af nu gällande reglementes bestämmelser rörande Bankens låne- och kreditivrörelse, har Utskottet tillika tagit under ompröfning de vid innevarande riksdag af enskilde motionärer väckta förslag, som hafva afseende på detta ämne, och yttrar sig här nedan öfver dessa förslag i den ordning, som föranledes af uppställningen utaf reglementets fjerde artikel; anmärkande Utskottet att, der ändring af något stadgande ej blifvit ifrågasatt, detsamma i detta Betänkande icke särskildt omnämnes, utan anses böra i blifvande reglemente oförändradt inflyta.

Stadgandena om Bankens låne- och kreditivrörelse äro, med afseende på de särskilda slagen af denna rörelse, fördelade på tvänne kontor inom Banken, nemligen: Räkenskaps-kontoret, hvilket, jemte annat, har befattning med utlåningar till Staten och allmänna inrättningar, med kreditiven till Manufakturdiskonten och Jernkontoret, med försträckningarne till filial-banker och med utredningen af numera upphörda lånegrenar; samt Diskont- och Låne-kontoren, hvilka ombesörja den öfriga låne- och kreditivrörelsen.

Af denna anledning är fjerde artikeln, som i nuvarande § 38 innehåller en allmän bestämmelse om nyssnämnda anordning, i öfrigt fördelad i tvänne afdelningar, af hvilka den första afhandlar Räkenskaps-kontorets rörelse och omfattar §§ 39—50.

I de två första af dessa §§, nemligen 39 och 40, är ändring ej ifrågasatt, men beträffande § 41, som innehåller bestämmelse om sättet för återbetalning af

ett till Kongl. Myntverket från Banken lemnadt räntefritt lån å 50,000 R:dr, får Utskottet, då detta lån under förlidet år blifvit till fullo återbetaladt, hemställa

1:o.

att berörda § 41 må ur reglementet utslutas.

Det i § 44 förekommande uttrycket "Rikets Ständers Bank" bör utbytas mot "Riksbanken", då §:n, i öfrigt oförändrad, kommer att lyda sålunda:

2:o.

De af Allmänna Hypotheksbanken, mot säkerhet i denna banks obligationer, från Riksbanken öfvertagna fordringar mot pant af inteckning i fastighet på landet och återbetalning i sedlar, till belopp samma fordringar vid 1864 års slut utgjorde, eller 6,280,832 riksdaler 56 öre riksmünt, liqvideras i öfverenstämmelse med uppgjortt aftal och antagen amorteringsplan.

Vid innevarande liksom vid föregående riksdag hafva framställts flera förslag, åsyftande att från Riksbanken hemta medel till ökande af redan befintliga och förskaffande af nya tillgångar för lån, särskildt till jordbruksidkare, på längre återbetalningstider, dels förmedelst höjande af nuvarande omsättningslånefonden, dels förmedelst afsättande af särskilda utlåningsfonder. Dessa förslag afse att taga Banken i anspråk för afhjelpande af svårigheter, hvilka, mer eller mindre tillfälliga, för närvarande göra sig kännbara inom landets modernäring.

Då Riksdagen uppdragit åt ett särskildt Utskott att undersöka landets närvarande finansiella ställning samt föreslå åtgärder till afhjelpande af de svårigheter, hvori jordbruksidkare befinna sig, fritager sig Banko-Utskottet från försök att utreda orsakerna till och beskaffenheten af berörda öfverklagade svårigheter; och kan derföre i sina yttranden öfver de på Utskottets handläggning beroende förslag, som afse användningen af Bankens tillgångar och riktningen af dess lånerörelse, hålla sin uppmärksamhet fästad på Bankens säkerhet och rigtiga förvaltning.

Utskottet måste då, emot de förslag, hvilka gå ut på att använda en alltför betydlig del af Bankens rörelsekapital i försträckningar på långa tider, upprepa den ofta gjorda erinran, att sådant icke kan låta sig väl förena med det åliggande, hvilket är Sveriges Riksbank pålagdt såsom det förnämsta, att nemligen upprätthålla myntvärdet i landet, och hvilket åliggande ovilkorligen fordrar att Banken skall vara i stånd att inom kort tid förfoga öfver sina utlånta eller annorledes placerade tillgångar, för att, när det behöfves, hafva medel till inlösen af sina sedlar och honorerande af andra likaledes vid anfordran eller inom kort tid förfallande förbindelser. Den verkan Banken är afsedd att utöfva till direkt befräm-

jande af landets industri genom försträckningars meddelande, får icke åstadkommas på bekostnad af det först nämnda, ännu viktigare ändamålet, och uppfyllandet af detta underlättas otvifvelaktigt desto mera, ju mera Banken är i tillfälle att göra gällande sitt inflytande på handelsomsättningen, synnerligast med utlandet, ett inflytande, förmedelst hvilket Banken tillika blifver i tillfälle att på flerahanda sätt indirekt gagna de egentliga produktionsnäringarne, under det att Banken betjenar handelsrörelsen. som öfverhufvud kan vara belåten med försträckningar på korta tider.

Från denna synpunkt måste det medgifvas, att en utlåningsrörelse på långa återbetalningstider är för Banken otjenlig; men då Banken eger ett i förhållande till landets rörelse ganska betydligt eget kapital, kan Banken å andra sidan vara i stånd att för en så beskaffad utlåning afsöndra någon del, allenast denna icke är alltför stor; och då Utskottet erkänner behofvet af sådana försträckningar, som Riksbankens omsättningsfond meddelar, förnämligast för smärre näringsidkare, ifrågasätter Utskottet ej någon minskning af denna fonds nuvarande belopp. Detta belopp, 9,600,000 riksdaler, är likväl ganska betydligt i jemförelse med hvad Banken för öfrigt kan använda till utlåningsrörelse, synnerligast så länge ännu stora summor äro fästade i amorteringslån på fastighetssäkerhet, i försträckningar till filialbanker m. m.

Utskottet, som nedan på sina behöriga ställen skall vidare yttra sig öfver de förslag, hvilka afse Bankens lånerörelse, har till förestående allmänna erinringar föranledts af Herr J. Rundbäcks i dess motion N:o 134 (Andra Kammaren) gjorda hemställan att för ökande af allmänna diskontfonden indraga de understöd, hvilka, jemlikt 45 och 46 §§ i Bankoreglementet, nu äro beviljade till Kommers-kollegium för den s. k. Manufakturdiskonten och till Jernkontoret; och får, beträffande dessa, ytterligare anmärka: att den förlägenhet hos enskilde, för hvars afhjelpande allmänna åtgärder nu påyrkas, ingalunda gör sig kännbar ensamt för jordbruksidkare, utan äfven för idkare af fabriksindustrien och bergsbruket med flere, och att det sålunda skulle än ytterligare försvåra sistnämnda viktiga näringar, om det jemförelsevis icke betydliga, åt dem särskildt lemnade understödet vid denna tidpunkt återtoges, samt en obillighet, ifall sådant skedde under det, såsom af flera motionärer föreslagits, icke allenast dessa, utan ännu betydligare summor disponerades särskildt till understöd åt en annan näringsklass. Utskottet kan fördenskull icke annat än godkänna den i enahanda fråga vid sistlidne riksdag uttalade åsigt att, så länge ännu, vid bestämmelserna om användningen af Bankens tillgångar, den grundsatsen vidhålles att afsätta särskilda större eller mindre delar deraf för särskilda industrigrenar eller industriidkare och på gynnsammare vilkor, än som kunna tillgodokomma den öfriga näringsverksamheten, berörde manufakturerna och bergsbruket sedan längre tid tillbaka förunnade förmån icke bör dem fräntagas.

På dessa skäl, hemställer Utskottet:

3:o.

att, med afslag å Herr J. Rundbäcks förslag om uppsägning och indrifning af de till Manufakturdiskonten och Jerukontoret hittills beviljade kreditiv från Banken, §§ 45 och 46 i Bankoreglementet må få förblifva oförändrade.

Herr *Magnus Svensson* har i en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 269, hemställt, bland annat, att nya oktrojer ej må lemnas filialbankerna.

Som i följd af näst föregående tvänne riksdagars beslut, allt meddelande af försträckningar från Riksbanken till filialbanker redan upphört, och 47 § 1 mom. i Bankoreglementet härom innehåller bestämmelse, påkallar nyssberörda motion i denna del icke från Riksdagens sida något beslut, hvadan Utskottet hemställer:

4:o.

att Herr Magnus Svenssons förslag, det nya oktroijer ej må meddelas filialbankerna, må lemnas utan afseende.

Hvad beträffar Bankoreglementets 47 § i öfrigt, erfordras deruti ingen annan förändring, än att då Nyköpings och Westerbottens läns filialbanker redan upphört, dessa uteslutas från de i första stycket af litt. C. mom. 2 uppräknade filialbanker, samt att, i andra stycket af samma moment och litt., orden "Rikets Ständers Bank" utbytas mot "Riksbanken"; hemställande Utskottet fördenskull:

5:o.

att, med bibehållande af nuvarande 47 § i öfrigt oförändrad, mom. 2 litt. C. första och andra styckena må få följande lydelse:

"Af teckningssumman erlægges minst hälften eller 50 procent i rikets gällande mynt; dock med undantag hvad angår filialbankerna i Borås, Calmar, Helsingborg, Hernösand, Uddevalla, Örebro län och Östersund, hvilkas delegare skola erlægga minst 25 procent i rikets gällande mynt."

"För den del af teckningssumman, som icke utgöres af rikets gällande mynt, afgifve delegarne en till filialbanken eller ordres ställd förbindelse, betalbar efter sex månaders uppsägning samt åtföljd af hypotheek, bestående af myntadt eller kontrolleradt guld eller silfver, eller publika papper, beräk-

nade till det värde, hvartill de i Riksbanken belånas, eller in-teckningar inom 1850 års taxeringsvärde i fastighet å landet och sjelfegande stadsjord, eller inom två tredjedelar af brandförsäkringsvärdet å fastighet i stad.“

Fjerde artikelns afdelning 2, om Diskont- och Lånekontorens rörelse, innehåller i § 51 bestämmelse om kontorens antal och de delar af landet, hvilka skola tillhöra hvarje kontors distrikt. Utskottet ifrågasätter icke för närvarande någon förändring härutinnan, men vill fästa uppmärksamheten derpå, att det område, inom hvilket Diskontkontoret i Banken har att utöfva sin verksamhet, omfattande hela Norrland, östra delen af landet intill Blekinge samt jemväl provinserna Wermland, Westmanland, Upland, Södermanland, Nerike, Östergötland och Småland, är alltför vidsträckt och torde böra delas, om icke förr, när Banken genom fortsatt indragning af nu på längre tider fästade medel erhåller större tillgångar för denna del af dess rörelse.

Benämningen "diskontrörelse" för en verksamhet, som omfattar icke allenast diskontering af vaxlar, utan äfven utlåning mot hypothek och borgen, meddelande af kassakreditiv samt upplåning, förefaller Utskottet oegentlig, och Utskottet föreslår därför, till undvikande af denna benämning, följande förändrade redaktion af § 51 §:

6:o.

Den del af Bankens lånerörelse, som Diskont- och Lånekontoren hafva att besörja, bedrifves: genom Lånekontoret i Göteborg för provinserna Westergötland, Dalsland, Bohuslän och Halland; genom Lånekontoret i Malmö för provinserna Skåne och Blekinge; genom Lånekontoret i Wisby för Gottlands län, samt genom Diskontkontoret i Stockholm för rikets alla öfriga delar.

Då andra afdelningen af fjerde artikeln innehåller föreskrifterna jemväl rörande Bankens *upplåning* medelst upp- och afskrifning samt deposition, anser Utskottet, att § 52, som uppräknar de särskilda lånegrenarne, bör förfullständigas genom omförmälade af nämnda rörelse; och föreslås därför för berörde § denna lydelse:

7:o.

Denna rörelse omfattar:

- A) Diskonterering af vaxlar;
- B) Utlåning mot hypothek af löpande förskrifning, aktier, publika papper eller annan säkerhet;

- C) Utlåning mot pant af vågförda effekter;
- D) Beviljande af kreditiv rätt;
- E) Utlåning med omsättningsrätt; och
- F) Upplåning på upp- och afskrifning samt deposition mot ränta.

I fråga om de "allmänna bestämmelser", som innefattas i §§ 53—57, bör Utskottet omförmåla Herr *Anders Gudmundsons* i Andra Kammaren väckta motion, N:o 136, "att af Riksbankens medel antingen en särskild fond till belopp af fem millioner R:dr afsättes, att användas till utlåning, företrädesvis mot säkerhet af inteckning i fast egendom å landet, eller till inköp af hypoteksbankens, af begge Statsmagterna garanterade femprocents-obligationer".

Om motionens sednare alternativ kommer Utskottet på annat ställe att yttra sig. Skulle det förra alternativet i motionärens förslag afse återinförandet af en fastighets-lånerörelse, likartad med den, som tillföre af Banken bedrifvits, kan Utskottet icke dertill förorda bifall, emedan Bankens fonder icke ånyo böra disponeras till utlåning på långa amorteringstider och mot säkerheter, hvilka icke kunna i händelse af behof skyndsamt realiseras. Afser åter förslaget allenast att inteckningar i fast egendom på landet må kunna i vanlig låneväg användas såsom hypotek, så torde förslaget vara öfverflödigt, enär nuvarande stadganden icke här emot lägga hinder, hvarken hvad angår handels- och närings- eller omsättnings-lånefonden, och afsättandet af en särskild fond således skulle vara ändamålsöst, om icke skadligt derutinnan att, om fondens medel icke finge på annat sätt användas, större eller mindre del deraf kunde komma att tidtals ligga oanvänd, i händelse antagliga säkerheter ej förefunnes.

Utskottet får derföre

8:o.

afstyrka bifall till Herr *Anders Gudmundsons* nu omförmålda förslag.

Vid granskning af 55 §:n, som angifver fördelningen mellan Diskont- och Lånekontoren af allmänna diskont- eller omsättnings-lånefonden, 9,600,000 R:dr, med Fullmäktige lemnad rättighet att, efter sig företeende omständigheter, kunna förordna om annan fördelning, än den uti §:ne i allmänhet antagna, har Utskottet tagit i öfvervägande Herr *J. Rundbäcks* i dess ofvan oförmålda motion N:o 134 gjorda förslag derom, att allmänna diskontfonden måtte, så fort ske kan, ökas med 2,400,000 R:dr och sedermera ytterligare förstärkas, tills den blifver 18 millioner R:dr, äfvensom Herr *C. A. Larssons*, i motion N:o 202 (Andra Kammaren) gjorda yrkande att alla Bankens fonder måtte sammanföras under en enda kassa och utlånas under enahanda grunder som nuvarande omsättningsfonden.

Utskottet har ofvan angifvit de skäl, på hvilka Utskottet icke kan förorda någon tillökning i omsättnings-lånefonden; och liksom Utskottet redan afstyrkt in-dragningen af kreditiven till Manufakturdiskonten och Jernkontoret, för att tilläggas nämnde fond, kan Utskottet icke heller anse nyttigt hvad Herr Rundbäck föreslagit dels att nuvarande försträckningar till filialbankerna, i den mån dessa banker upphöra, anvisas till omsättningsfonden, dels alternativt att, för rörelsens underlättande och penningeförlägenhetens afhjelpande, ett ut- eller inländskt lån på längre afbetalningstid upptages, för att allmänheten genom allmänna diskontfonden tillhandahållas.

De till Riksbanken åter inflytande försträckningarne till Filialbanker anser Utskottet böra komma rörelsen till godo på ett sätt, som motsvarar det hittills varande, eller något annat, som kan finnas lämpligare, men tror en för framtida efter rättelse afsedd allmän föreskrift härom af ena eller andra beskaffenheten icke på förhand böra uppställas; och emot förslaget om upptagande af lån till omsättnings-lånefondens förstärkande torde så talande skäl ligga för en dag, att Utskottet endast behöfver erinra, hurusom ett sådant lån med all sannolikhet måste blifva kostsamare, än att det med fördel kunde af låntagare begagnas, samt att operationer af denna beskaffenhet icke böra af Riksbanken göras.

I sammanhang med det föregående, vill Utskottet ock omförmäla Herr *Jöns Pährssons* redan i fråga om bankovinstens användande berörda motion N:o 10 (Andra Kammaren), deri föreslås och yrkas:

“1:o) att Riksdagen beslutar att af bankovinsten En million riksdaler riksmünt årligen utlemnas till Banko-diskontverket under rättvis fördelning mellan “lånekontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö till utlåning åt endast jordbrukare, dervid jag ville, att minsta lånesumman vore 500 riksdaler riksmünt och “den största 4,000 riksdaler riksmünt för en låntagare, derjemte att lånerörelsen “börjar så fort som möjligt;

“2:o) att lånen beviljades mot möjligaste lägsta ränta icke öfver 5 procent och en tioårig omsättning med en tiondedel hvarje år jemte årlig belöpande “ränta;

“3:o) de som erhålla dessa så kallade jordbrukslån skola inom tre år efter “lånets emottagande hos Bankofullmäktige styrka med godkända bevis och räknin- “gar att ett lika belopp blifvit användt på låntagarens egande jordbruks förbättring; försumrades detta skulle hela lånet återfordras och skulle af denna låne- “fond utlemnas endast mot revers med borgen och icke mot vaxel; och att de “smärre sökta lånen måtte få företräde framför de större, äfvensom att lånerörelsen bestrides af Banko-diskontverket, så att inga förökade tjänstemän i och härför “böra uppkomma;

“4:o) de öfriga reglementariska föreskrifter, som betrygga Bankens säkerhet “för alla förluster torde böra upprättas af vederbörande Utskott.“

Utskottet kan öfverhufvud taget icke förorda, att Bankens tillgångar sönderstyckas, för att, på sätt som tillföre varit förhållandet, förbehållas den ena delen åt en, den andra åt en annan samhälls- eller näringsklass; och skälen torde knappast behöfva utvecklas, hvarföre Utskottet ännu mindre kan godkänna de i beberörda motion föreslagna detalj-föreskrifter för en dylik lånerörelse.

Utskottet hemställer:

9:o.

att Herrar J. Rundbäcks, C. A. Larssons och Jöns Pährsons nu omförmälda förslag icke må till någon särskild åtgärd föränleda;

i följd hvaraf och då något annat förslag rörande ändring i 55 § icke är framställt, denna § kommer att blifva oförändrad.

I 57 §, som innehåller allmänna bestämmelser och vilkor för låns beviljande, anser Utskottet ändring erfordras endast af 5:te momentet, som nu bestämmer, att lån ej må utgå till annan summa, än den, hvarå reversalet lyder.

Detta stadgande föränleder understundom för låntagare olägenheter, hvilka utan skada för Banken kunde undvikas. Då till exempel, af en eller annan orsak, lån icke kan beviljas en i landsorten boende lånsökande till hela det belopp, hvarå hans till Banken inlemnade reversal lyder, men hinder icke mötte för beviljande af ett mindre belopp, måste reversalet genom lånsökandens kommissionär återsändas, för att omskrifvas, förses med nya vittnes- och borgens-underskrifter samt vederhäftighetsbetyg och derefter ånyo hitsändas. Häraf uppkommande omgångar, tidsutdrägt och kostnader kunde undvikits, om det hade varit medgifvet att reversalet fått förses med påskrift derom, att detsamma blifvit med en lägre summa belånadt. För Banken synes ingen olägenhet häraf kunna uppstå, och icke heller för någon af dem, som för lånet häfta med betalningsskyldighet, allenast reversalet förses med behörig anteckning om det belopp, för hvilket detsamma är gällande, samt särskildt intyg lemnas låntagaren om den summa, som han till låns undfått.

Med bibehållande af 57 § oförändrad i öfrigt, föreslår derföre Utskottet för 5:te mom. deraf följande lydelse:

10:o.

Utlemnas lån med lägre summa, än den hvarå reversalet lyder, skall på lånehandlingen antecknas och tillika åt handlingens inlemnare meddelas särskildt intyg om det beviljade lånebeloppet.

Genom

Genom 2 mom. af nuvarande § 58 är medgifvet, att äfven sådan vaxel må i diskont- och lånekontoren diskonteras, hvars acceptant icke är bosatt å diskonteringsorten, allenast densamma är betalbar derstädes eller å ort, der *filiabank* finnes, med hvilken Riksbanken kunnat träffa öfverenskommelse om provisionsfri inkassering. Utskottet finner intet hinder att utsträcka detta medgifvande äfven till sådana vaxlar, hvilkas acceptanter bo på orter, hvarest väl icke filialbank, men annan bankinrättning finnes, eller äro gjorda betalbara (domicilierade) å sådan ort, då i allt fall träffandet af öfverenskommelse om inkassering kommer att för Riksbankens del bero på Fullmäktige.

Utskottet tillstyrker derföre förändring i denna del af 58 §:s 2 mom., så att detta erhåller följande lydelse:

11:o.

Är acceptanten icke bosatt å diskonteringsorten, eller i Stockholm eller å ort, der lånekontor eller annan bankinrättning, med hvilken öfverenskommelse om provisionsfri inkassering träffats, har sitt säte, skall å vaxeln uppgifvas namnet på en å diskonteringsorten boende person, hos hvilken betalningen vid förfallotiden tillhandahålles.

I de särskilda bestämmelserna om utlåningen mot hypotek af löpande förskrifning, aktier, publika papper eller annan säkerhet, samt mot pant af vågförda effekter stadgas, beträffande den förra i 2 mom. af 59 § och beträffande den sednare i 3 mom. af 60 §, att lånen meddelas på *högst* sex månader.

Utskottet har i sitt Memorial N:o 4, angående Bankens tillstånd, styrelse och förvaltning, omförmält, hurusom Fullmäktige inskränkt diskonterings- och utlåningstiden, hvad beträffar handels- och näringsdiskontfonden, så att densamma under större delen af förlidet år utgjorde högst tre månader, hvilken inskränkning ännu är så till vida gällande, att berörda tid endast undantagsvis får öfverstiga fyra månader.

Om ock en så beskaffad tidsinskränkning må, särdeles under vissa förhållanden, vara för Bankens egen skuld påkallad eller till och med nödvändig, är densamma deremot alltid oläglig för lånebehöfvande, och bör derföre endast vid verkligt behof tillämpas. Hvad särskildt angår lån mot pant af vågförda effekter, kan det icke förbises att tillämpningen af en sådan föreskrift vid den tid af året, då skeppningen är på väg att upphöra, endast åstadkommer osäkerhet för dem, som då belåna vågförda effekter, utan att gagna Banken. Berörda effekter kunna

under vintertiden icke realiseras, utan deras egare måste, när den korta lånetiden är tilländalupen, ånyo söka få dem belånade, och det skulle knappast låta sig göra att under vintertiden i massa indrifva dessa lån.

Enär emellertid Banko-fullmäktige böra hafva så vidt möjligt fria händer för vidtagandet efter omständigheterna af de åtgärder banko-reglementet angifver, kan någon inskränkning i Fullmäktiges befogenhet att bestämma äfven en kortare utlåningstid, än sex månader, icke ifrågakomma; men då ordställningen i de anförda stadgandena möjligen kan tydas så, som om utlåning på sex månader borde utgöra endast undantag, föreslår Utskottet, till undanrödjande af ett sådant missförstånd, den förändring,

12:o.

att mom. 2 af 59 § får denna lydelse:

Lånen meddelas icke på längre tid än sex månader och icke å mindre summa, än tvåhundra Riksdaler;

samt

13:o.

att mom. 3 af 60 § får lyda sålunda:

Lånen utgifvas å fullt riksdalertal och på tid, som ej får öfverstiga sex månader; med diskont- och lånekontorsstyrelserna förbehållen rätt att pröfva huruvida omsättning af lån må ega rum.

Intill sist förflutna riksdag var, i det stadgande, som motsvarade nu gällande reglementes § 61 mom. 2, bestämdt, att inträdesafgiften för kassakreditiv skulle utgöra en half procent å kreditivets hela belopp; men beslöts då nuvarande förändrade stadgande, enligt hvilket styrelsen eger bestämma berörda afgift; och Fullmäktige hafva, såsom Utskottet i dess Memorial N:o 4 redan omförmält, begagnat den dem lemnade friheten på det sätt, att de höjt kreditivafgiften till en procent.

Då för Riksbanken icke bör alltför mycket afses samlandet af en stor vinst, har Utskottet ansett, att Banken af sina kreditivtagare kan åtnöjas med en lägre inträdesafgift, än den, som numera i allmänhet fordras i andra bankinrättningar, och föreslår derföre återgång till förut gällande bestämmelse i denna del, så att mom. 2 af 61 § får följande lydelse:

14:o.

Såsom inträdesafgift erlägges af bolag och enskilde personer en half procent af kreditivets hela belopp. Riksgäldskontoret och sparbankerna vare från inträdesafgift befriade.

Enligt 5 mom. af 61 § få uttag och afbetalningar å kreditiv verkställas i mån af behof, dock aldrig på mindre summa hvarje gång än 100 R:dr, och *derutöfver endast på hela tiotal riksdaler.*

Bland de fördelar, löpande bankräkningar bereda, är äfven den, att minska behofvet af kontanta kassar på enskilde händer samt begagnandet af mynt och banksedlar. Denna fördel vinnes derigenom att liquider kunna göras medelst anvisning å löpande bankräkning på jemnt det belopp, som skall betalas, och i detta afseende är det af icke ringa betydelse att anvisningar må kunna utställas samt insättningar göras äfven å ojemna belopp af riksdaler och öre. Någon nämnvärd tillökning i besvär för bankinrättningen sjelf, i fall detta skulle förtjena att i förevarande fall tagas i betraktande, uppkommer icke, allenast anvisningar icke få utställas å alltför små summor samt ränteberäkningen uppgöres för jemna tiotal riksdaler; och Utskottet anser sig därför af nu anförda anledning kunna föreslå förändring i den ofvan angifna syftningen af 61 §:s 5 mom., så att detta mom. erhåller följande lydelse:

15:o.

Uttag och afbetalningar få i mån af behof verkställas, dock icke på mindre summa hvarje gång, än 100 Riksdaler. Ränta beräknas för fullt tiotal riksdaler närmast öfver hvad å kreditivet är utestående.

I fråga om lån *med omsättningsrätt* har, utom hvad redan är omförmäldt, dels Herrar *Jöns Pährsson* och *Magnus Svensson* i deras ofvan anförda motioner föreslagit, under förutsättning att en särskild lånefond för jordbrukare bildades, att återbetalningstiden skulle bestämmas till antingen fem eller tio år; dels Herr *J. Rundbäck* i sin likaledes ofvanberörda motion, N:r 134, hemställt att lån med omsättningsrätt borde beviljas på en tid af högst fem år med minst en femtedel i årlig afbetalning, låntagare dock medgifvet att halfårsvis omsätta lån med minst en tiondedel af ursprungliga lånebeloppet.

Då Utskottet icke kunnat tillstyrka afsättandet af någon så beskaffad särskild lånefond, som först nämnde tvänne motionärer åsyftat, lärer deras nyss anförda förslag i afseende på omsättningstiden dermed få anses förfallet; och då, i händelse en längre tid, än den nu medgifna af 2 1/2 år, för lån från nuvarande allmänna diskontfonden medgäfvos, medlen komme att stadna i de händer, hvilka en gång erhållit dem så länge, att sednare lånebehöfvande blefve för långa tider tillbakasatta, finner Utskottet en utsträckning af lånetiden olämplig.

Utskottet hemställer därför,

16:o.

att nu omförmälda delar af Herrar *Jöns Pährssons*, *Magnus Svenssons* och *J. Rundbäck*s motioner må lemnas utan afseende.

Bland de i § 63 gifna föreskrifter rörande medels emottagande på upp- och afskrifningsräkning, förekommer i litt. e) ett medgifvande för Fullmäktige att bestämma å huru stort på en gång innestående belopp ränta må hvarje särskild räkningshafvare godtgöras. Detta stadgande har så tillämpats, att Fullmäktige öfverlätit bestämmandet af berörda högsta belopp åt diskont- och lånekontorens styrelser, hvilka ock öfverhufvud närmast böra kunna bedöma saken, med skyldighet för dem att månadligen meddela Fullmäktige uppgifter angående sina beslut härutinnan samt de betydligare räkningsarnes ställning; och har det understundom inträffat, att Fullmäktige i anledning af dessa uppgifter förordnat ändringar i den ena eller andra styrelsens åtgärder.

Emellertid har Utskottet inhemtat att, under det enskilda bankinrättningar fått beräkna ränta å belopp, hvilka tillförene utgjorde i *allmänhet* mellan 150,000 och 200,000 R:dr, men i Juni 1866 nedsattes till i *allmänhet* 200,000 R:dr, en dylik inrättning haft den förmånen att erhålla räntegodtgörelse å 1,200,000 R:dr, hvilket belopp väl vid nyssnämnda tid nedsattes, men ännu utgör en million R:dr. Detta belopp anser Utskottet alldeles för högt; och af denna anledning har Utskottet funnit en inskränkning af Fullmäktiges befogenhet härutinnan böra fastställas, så att icke någon räkningshafvare må kunna få beräkna ränta å högre på en gång innestående belopp, än 400,000 R:dr; hemställande Utskottet fördenskull,

17:o.

att litt. e) i § 63 må erhålla följande i nyssnämnda hänseende förändrade lydelse:

å insatta medel beräknas, från och med första helgfria dag efter insättningen, å högsta fulla 100-tal af behållningen den ränta, Fullmäktige ega att bestämma, och hvilken, icke understigande en procent, för öfrigt kan vara olika för de särskilda diskont- och lånekontoren. På Fullmäktige ankommer likaledes att, inom ett maximum af 400,000 Riksdaler, bestämma å huru stort på en gång innestående belopp ränta må hvarje särskild räkningshafvare godtgöras. Om räntefotens förändring skall allmänheten genom kungörelse i tidningarne underrättas.

Stockholm den 5 April 1867.

W. F. Tersmeden.

Utskottets Ordförande.

R e s e r v a t i o n e r :

af Herr *Lönnerberg*: "Emot Utskottets beslut att icke till Riksdagen aflåta någon hemställan om ändring af stadgandet i nu gällande Banko-reglementes § 53 mom. 2 får jag vördsamt reservera mig.

Nämnda moment, som innefattar "allmänna bestämmelser" för diskont- och lånekontorens rörelse, lyder sålunda: "De till ifrågavarande rörelse anvisade medel ega vederbörande styrelser att, enligt af Fullmäktige meddelade allmänna föreskrifter, förvalta och utlåna, på sätt styrelserna, efter eget bepröfvande och med rättvist afseende å de olika lånebehofven, finna för orternas rörelse mest gagneligt, dock under iakttagande deraf, att utlåning mot pant af vägförda effekter och vaxeldiskontering sker företrädesvis framför annan utlåning, samt att å någon betydligare del af utlåningstillgångarne kreditiv beviljas till det belopp, styrelserna bestämma".

Den sednare delen af nämnda moment synes mig på ett otjenligt sätt lägga hinder i vägen för vederbörande styrelser att "med rättvist afseende å de olika lånebehofven" sköta utlåningsrörelsen på det för de olika orterna mest gagnande sätt, helst ett slag af affärspapper under *alla* omständigheter icke ovilkorligen torde böra privilegieras framför ett annat slag.

För att med ett exempel ådagalägga huru med nu gällande stadgande utlåningen från den s. k. handels- och närings-diskontfonden gestaltar sig, kan anföras att den 1 September nästlidna år (se 1866 års revisions-berättelse angående Banko-verket, pag. 24) förefunnos vid Bankens diskontkontor i Stockholm:

diskonterade vaxlar till belopp af . . .	R:dr 931,576: 61.
lån på löpande förskrifning	,, 2,565,211: 56.
lån på vägförda effekter	,, 4,067,381: 59.
å beviljade kassakreditiv R:dr 6,684,400:	
lyftade	,, 4,338,275: 82.

under det samtidigt låneförlaget vid diskontkontoret och lånekontoren i orterna utgjorde 11,756,000 R:dr. Hvad som genast springer i ögonen är den ovanligt höga siffra, som lån på vägförda effekter förete. Dessa lån äro dessutom gynnade med den förmånsrätten, att räntan icke afdrages på förhand, såsom fallet är med andra lån. Att, till följd af det nuvarande stadgandet, Fullmäktige vid vissa tillfällen kunna komma i stor förlägenhet, finner man bland annat af det hos dem den 19 Juni förlidit år hållna protokoll, som finnes åberopadt i Banko-Utskottets Memorial N:o 4 vid innevarande riksdag, der det heter nederst på sid. 15: "Vidare upplystes, att ensamt vid diskont-kontoret härstädes utestodo i lån mot vägförda effekter icke mindre än 4,160,000 R:dr, i hvilket betydliga belopp

”minskning icke vore att motse så länge låntagarna tillätes att alltjemt omsätta sina lån och dervid funne sin fördel, till följd af den jemförelsevis låga räntan, hvilken gäfve dem anledning att heldre fortfarande belåna sina lager, än att sälja dem till närvarande pris. Härigenom vore emellertid en högst betydlig del af Bankens utlåningstillgångar bunden, så att Bankens öfriga utlåningsrörelse måste i hög grad inskränkas, om icke alldeles inställas;” — — —

Detta förhållande tyckes nog anmärkningsvärdt för att påkalla Riksdagens synnerliga uppmärksamhet. För egen del vågar jag vördsamt föreslå, att motsvarigheten till § 53 mom. 2 må erhålla följande lydelse:

De till ifrågavarande rörelse anvisade medel ega vederbörande styrelser att, enligt af Fullmäktige meddelade allmänna föreskrifter, förvalta och utlåna, på sätt styrelserna, efter eget bepröfvande och med rättvist afseende å de olika lånebehofven, finna för orternas rörelse mest gagneligt”.

emot punkten 14:o:

af Herrar *Kock, Malmsten, Kuylenstjerna* och *Westman*.

af Herr *Agardh*: ”Emot Utskottets beslut, att fixera inträdesafgiften för kreditiv till en half procent, får jag reservera mig, under åberopande af de skäl, som i en Banko-Utskottets Memorial N:o 4 pag. 26 intagen reservation finnas utvecklade”.

emot punkten 15:o:

af Herr *Reutersvärd*, med afseende på det ökade besvär vid bokföringen och ränte-uträkningarne, som af förändringen föranleddes.

emot punkten 17:o:

af Friherre *Tersmeden*.

af Herr *Agardh*: ”Då jag anser hvarje fixerande af siffror, som inskränker Fullmäktiges rätt att handla inom de i Reglementet gifna allmänna reglorna, mera eller mindre vara till hinder för en ändamålsenlig förvaltning af Riksbanken, så måste jag reservera mig emot Utskottets beslut, att föreskrifva ett maximum för insättning på upp- och afskrifning, hvartill den föreslagna förändringen af mom. e af 63 § i sjelfva verket torde reducera sig.

Man har såsom motiv för detta beslut tänkt sig en fara för Riksbanken ligga deruti, att enskilda penninge-inrättningar tillåtits att på giro insätta höga belopp, hvilka när som helst kunde uttagas. Det torde förtjena att eftersinnas, huruvida denna farhåga är berättigad.

Må man först erinra sig att hvad de enskilda bankerna insätta i Riksbanken måste utgöras af Riksmünt. För vaxling af sina sedlar måste de derjemte innehafva en under eget lås liggande Riksmünt-kassa. Hafva de nu öfverflöd på Riksmünt, så hafva de väl mera skäl att använda af den Riksmünt-kassa, som ligger hos dem sjelfva utan ränta, än af den, för hvilken de i Riksbanken erhålla någon. Börja de åter att få brist på Riksmünt, så antyder detta en ställning, som det måste ligga i de enskilda bankernas eget intresse att så fort möjligt afhjelpa.

Dylika uttag af i Riksbanken insatta giro-medel kunde vidare ifrågakomma för befrämjande af någon vinstgifvande operation, t. ex. utförsel af silfver. Men här torde vara nödigt att skilja sjelfva silfverköpet i Banken och uttaget af giro-medlen. Att en silfver-export tillfälligtvis kan löna sig, eller stundom måste ske för betäckande af skuld, är en sak för sig; men att det skulle löna sig att samla medel å upp- och afskrifningsräkning, för hvilka i Riksbanken betalas 2 %, under det den allmänna räntefoten är 6 %, för att slutligen användas till en silfver-export, på hvilken en eller annan procent eller bråkdel af procent förtjenas, torde kunna betviflas.

Att slutligen enskilda penninge-inrättningar skulle företaga dylika uttag endast i afsigt att oroa Riksbanken, är väl knappast antagligt. Skulle dock sådant förekomma, så torde korrektiven deremot kunna vara flera, och framför allt i detta fall torde det vara lämpligare att åt Fullmäktige öfverlemna valet deraf, än att i Bankoreglementet införa en föreskrift, som drabbar lika väl den skyldige som den oskyldige, och hämmande inverkar på rörelsens frihet.

Men jemte det jag tror att den förespeglade faran, om den finnes, icke bör afhjelpas på det af Utskottet föreslagna sättet, måste jag anse sjelfva den föreslagna inskränkingen principiellt oriktig. Så vidt jag kan begripa, måste det ligga både i Riksbankens och det allmännas intresse, att de enskilda bankerna innehafva en stor Riksmünt-kassa. Det kan då svårligen vara skäl att försvåra möjligheten af det som man i sjelfva verket eftersträfvat. Vidare, likasom det anses utgöra en af det Skottska banksystemets hufvudförtjenster, att hafva på allt sätt uppmuntrat inlåningsrörelsen, så torde det vara en knapp af någon bestridd förtjenst i vårt eget banksystem, att bankerna söka uppsamla och använda det annars i tusentals kassor kringspridda och fruktlöst liggande förbrukningskapitalet. Insättarne få på detta sätt sitt kapital icke blott förvaradt, utan de hafva deraf äfven en liten ränta; och uppsamladt i bankerna kommer större delen af detta kapital rörelsen till godo. Insättarne kunna för längre eller kortare tid undvara detta kapital, emedan deras utgifter icke infalla på samma tid som deras inkomster. Bankerna kunna för detta kapital betala en ränta, emedan de sjelfve kunna till högre ränta utlåna en stor del deraf. Liksom de i orterna kringspridda bankerna upplånat det lediga kapitalet hos den stora allmänheten, så emottager Riks-

banken en del af de enskilda bankernas Riksmyns-kassa; och just emedan de enskilda bankerna måste ega en sådana Riksmyns-kassa och ständigt hålla den vid ett för utväxlingen af egna sedlar nödigt belopp, kan Riksbanken deraf utlåna och i sin ordning derpå förtjena.

Kan det nu vara skäl att vidtaga åtgärder, som åsyfta inskränkning i detta system af uppsamling och fruktbargörande af annars oanvänt kapital? Minskar man möjligheten för de enskilda bankerna, att göra de emottagna medlen fruktbarande, så minskar man väl äfven deras förmåga att emottaga dem. Bankerna måste neka att emottaga hvad de icke kunna använda; och inskränkningsåtgärderna återfalla väl sålunda till slut på den insättande allmänheten.

Att de enskilda bankerna skulle missbruka sin insättningsrätt hos Riksbanken kan väl knappast antagas, enär de alla med undantag af Östergötlands, Smålands och Hallands (enligt sista kvartals-öfversigten) betala 3 % för hos dem insatta medel, under det de endast erhålla 2 % för de medel de på upp- och afskrifnings-räkning i Riksbanken insätta.

Den föreslagna inskränkningen kunde hafva något skäl, om man såge åtgärden uteslutande från Bankens sida och det visade sig att Bankens upp- och afskrifnings-rörelse förorsakade Banken någon verklig förlust. Det kunde tänkas, att om Riksbanken icke emottog och åter utsläppte dessa medel i rörelsen, så skulle den af egna fonder kunna utlåna mera. I stället för att den nu får betala 2 % för dessa upplånade medel, skulle en motsvarande kostnad icke förekomma, om det vore dess egna fonder, som utsläpptes i rörelsen. Men det torde vara klart att så länge de enskilda bankerna kunna af egna medel utlåna 61 millioner (enligt sista kvartals-öfversigten), så borde det icke vara något hinder för Riksbanken, att både utlåna alla egna disponibla fonder och derutöfver af de upplånade medlen allt hvad som deraf utan fara kan åter utlånas — och således äfven på dessa förtjena. I sjelfva verket hafva Banko-fullmäktige redan till besvarande upptagit (se Banko-Utskottets Memorial N:r 1, pag. 30 och 31) det antagna inkastet; de hafva visat, att om man för år 1865 antager hela den egna disponibla fonden utlånad, vidare de ifrån reserv-fonden för lånerörelsen anvisade förstärkningar, samt slutligen de å depositräkning med uppsägning stående medel vara till hela beloppet för diskentering och utlåning (men ej å kassa-kreditiven) i rörelsen utlemnade, så hade derutöfver af upp- och afskrifningsmedlen blifvit använda öfver 3 millioner, som lemnat en ränteaftkomst af . . . . . 167,243 R:dr, när derifrån drages erlagdt räntebelopp för de insatta giromedlen 103,000 „
 så belöpte sig vinsten af denna rörelse till . . . . . 64,243 R:dr.
 Jemte erinran härom tillåter jag mig i transsumt bifoga ett i Utskottet föreläst Banko-fullmäktiges protokoll för den 29 September 1864, som belyser denna fråga.

Ånyo

“Ånyo föredrogs den af Herr Presidenten Åkerman, i sammanträdet den 15 dennes, väckta fråga om nedsättning af de belopp, hvarå ränta godtgöres å medel, som af enskilde banker och öfrige penningeinrättningar insättas å upp- och afskrifningsräkning i Riksbanken och dess Lånekontor.“

“Under den öfverläggning, som rörande denna fråga uppstod, upplyste Herr Deputeraden, att de enskilda banker, som vid Diskontkontoret i Stockholm hade upp- och afskrifningsräkning, voro St. Kopparbergs, Norrköpings, Östergötlands och Smålands Enskilda Banker, hvilka för närvarande egde tillgodonjuta ränta å högst 300,000 R:dr hvardera; Stockholms Enskilda Bank, hvars högsta räntebärande belopp vore 1,200,000 R:dr; Mälareprovinsernas Enskilda Bank, som finge beräkna ränta på högst 450,000 R:dr, samt Örebro och Wadstena Enskilda Banker, hvilkas högsta räntebärande belopp utgjorde 200,000 R:dr. Olägenhet för Riksbanken af dessa räkningar kunde uppstå egentligen endast i den händelse, att räkningarnes saldon betydligt varierade genom stora och täta insättningar och uttag, hvaremot, om de innestående beloppen visade sig någorlunda konstanta, Riksbanken kunde göra en ganska stor del af de insatta medlen fruktbarande genom utlåning och sålunda, genom den högre räntan vid utlåningen, hafva fördel af denna rörelse. Hurudant förhållandet i detta afseende varit, visade sig tydligast genom en jämförelse mellan den ränta Bankerna verkligen bekommit, och det räntebelopp, som de högst kunnat erhålla.“

“En sådan jämförelse, grundad på sistlidet års afslutade räkenskaper, ådagalade, att de utbetalda räntebeloppen ungefär motsvarade två procents ränta å den högst tillåtna räntebärande summan: för Kopparbergs Enskilda Bank under 8 månader; för Norrköpings Enskilda Bank under $8\frac{1}{2}$ månad; för Stockholms och Mälareprovinsernas Enskilda Banker under 10 månader och för Örebro Enskilda Bank under 6 månader. Östergötlands, Wadstena och Smålands Enskilda Banker hade väl erhållit endast ett mycket ringa räntebelopp, men de hade heller icke vid något tillfälle under hela året haft insatt något betydligare belopp och således icke kunnat föranleda någon anmärkningsvärd rubbning i diskontverkets kassa. Dessa förhållanden utvisade att de enskilda bankerna under det sednaste året begagnat sina upp- och afskrifningsräkningar i Riksbanken på ett sätt, som för denna medfört vinst, enär Riksbanken kunnat hafva och verkligen haft större delen af behållningarne å upp- och afskrifningsräkningarne utlånta, och en undersökning af förhållandet under de föregående åren skulle sannolikt gifva ett liknande resultat. Någon betydligare olägenhet genom större uttagningar på en gång hade icke hittills förekommit och sådan vore måhända minst att befara under svårare konjunkturer, då de enskilda bankerna måste tillvägagå med ökad försigtighet. Först om en allvarsammare rubbning i penningeförhållandena inträffade, skulle bankerna nödgas använda de insatta medlen, och en sådan händelse måste Riksbanken alltid vara

beredd att möta och vore det ock. Utan att förneka äfventyret af en upp- och afskrifningsrörelse, som, i likhet med Riksbankens, vore grundad hufvudsakligen på några få räkningar, uppgående jemförelsevis till höga belopp, måste det dock medgifvas, att Banken haft och fortfarande har omedelbar vinst af denna rörelse; och då densamma ökade Bankens inflytelse på penningomsättningen och till följd deraf vore för Banken af icke ringa vigt, syntes åtminstone för det närvarande någon förändring i de hittills gällande bestämmelserna mindre lämplig.“

På grund af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig föreslå,
att mom. e af 63 § af nu gällande Banko-reglemente måtte
oförändradt bibehållas“.

Herr *Lindström* ville hafva antecknad, att han icke närvarit vid fattandet af de i punkterna 14, 15 och 17 omförmälda beslut.